

Van idee op papier naar plek op het plein

De stadspergola

Pergola's worden steeds vaker genoemd als klimaatadaptieve maatregel in (wetenschappelijke) publicaties maar komen nog nauwelijks voor in het Nederlands straatbeeld. Op de Hogeschool van Amsterdam is een prototype van een stadspergola gebouwd om te onderzoeken hoe daar verandering in te brengen.

Door het veranderende klimaat, waaronder toename van extreme hittegolven, komt er steeds vaker hittestress voor. Iedere zomer komen er weer aangrijpende beelden voorbij van mensen die naar schaduw zoeken in steden, waar het door de veelal versteende oppervlaktes nog warmer is dan buiten de stad. Bomen zijn een effectief middel om schaduw te bieden en de gevoelstemperatuur te verminderen. Echter, bomen kunnen lang niet overal (in goede omstandigheden) groeien vanwege de vele belangen en functies die samenkomen in het stedelijk gebied, zowel boven- als ondergronds. Daarnaast is tijd een beperkende factor; het kost jaren voordat bomen volgroeid zijn en hun verschillende functies kunnen vervullen als het gaat om schaduw, biodiversiteit en uitstraling.

Alternatieve interventies

Alternatieve interventies voor het creëren van schaduw en vergroening, zoals een pergola, kunnen helpen om steden (versneld) klimaatbestendiger in te richten. Het is niet voor niks dat je in de warmere Zuid-Europese steden deze bouwsels veel vaker ziet dan hier. Steeds vaker wordt de pergola dan ook beschreven in

wetenschappelijke studies als een veelbelovende klimaatadaptieve maatregel.¹

We zien de pergola tot op heden nauwelijks in de Nederlandse openbare ruimte. We kennen het wel als een esthetisch stuk voor in de achtertuin, waar het schaduw en privacy biedt. Hoe verplaatsen we een dergelijk voorwerp van de achtertuin naar de openbare ruimte, waar nog veel kansen en vraagstukken liggen? Want een stadspergola in de publieke ruimte moet bestand zijn tegen binnenstedelijke factoren zoals schaarste van ruimte, veiligheid, beheer maar kan ook meer functies bieden aan de omgeving die verder gaan dan het bieden van schaduw. Biedt de stadspergola mogelijkheden als oplaadstructuur voor elektrische voertuigen, een ontmoetingsplek in een wijk, of het wandelen te stimuleren?

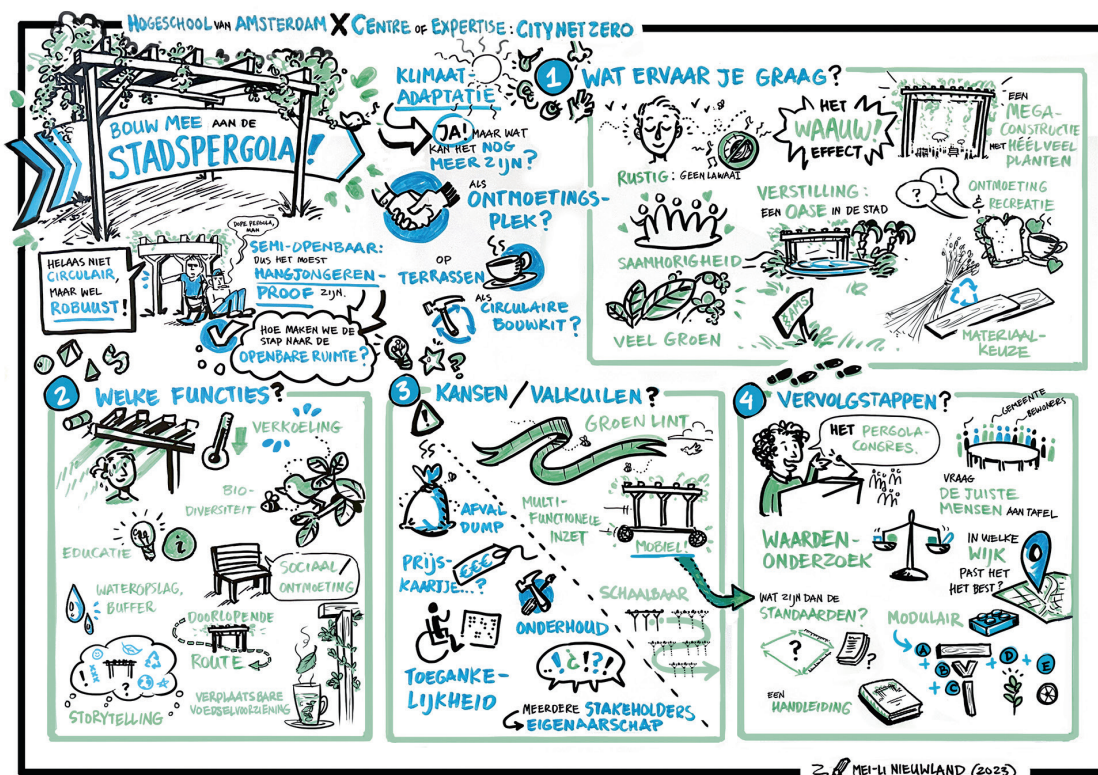
Een prototype in de stad

Op dit moment zijn er weinig tot geen randvoorwaarden bekend voor hoe een stadspergola eruit moet zien. En ondanks de potentierijke verwachtingen van de stadspergola op papier, is het realiseren hiervan nog een grote uitdaging. Omdat de ruimte schaars is in stedelijk gebied, waar veel verschillende belangen samen-

komen, willen wij verkennen hoe zo'n object in Nederlandse context kan worden geplaatst. Op de Hogeschool van Amsterdam is in de zomer van 2023 een prototype gebouwd op de Amstelcampus, midden in de stad. Rondom dit prototype zijn onderwijs, onderzoek en de praktijk vanuit verschillende disciplines verbonden om

Dit prototype van de stadspergola staat op de Amstelcampus van de Hogeschool van Amsterdam.

Opbrengsten van de workshop op 21 september 2023, geïllustreerd door Mei-Li Nieuwland.

zo verschillende vraagstukken te verkennen en beantwoorden.

Op zichzelf is een structuur van een pergola niet innovatief, maar de toepassing in een complexe stedelijke context, verkennend naar welke functies en vormen het kan aannemen, met de daarbij komende samenwerking tussen verschillende belanghebbenden, wel. Tijdens het proces om goedkeuring en plaatsing van een prototype voor elkaar te krijgen binnen de Hogeschool van Amsterdam zijn er al waardevolle inzichten naar voren gekomen. De locatie waar het prototype staat is op een semi-openbare ruimte, wat maakt dat rekening moet worden gehouden met veiligheidseisen en goedkeuring door gebouwbeheer.

Waar het aan moet voldoen

Er zijn inmiddels gesprekken gevoerd met de afdelingen van gebouwbeheer, groenbeheer, de aannemer en (docent-) onderzoekers. Dit heeft inzichten gegeven waar

Het realiseren van een stadspergola is nog een grote uitdaging

een stadspergola allemaal aan moet voldoen. Denk aan veiligheid (de constructie moet stevig genoeg zijn, niet vatbaar voor vandalisme), beheer (hoe zorg je dat het geplante groen in goede omstandigheden kan groeien), materiaalgebruik (welke mogelijkheden zijn er om materiaal te hergebruiken), plaatsing (welke plek op het plein is geschikt), en ontwerp en zichtlijnen (hoe past een stadspergola in zijn stedelijke omgeving, welke zichtlijnen hanter je en welke afmetingen zijn gewenst).

Om dit prototype te realiseren was en is er dus constante afstemming tussen verschil-

lende disciplines nodig. Dit is binnen de organisatie van de hogeschool gelukt, ook al zijn bepaalde vragen nog niet opgelost tijdens de bouw- en eerste ontwikkelfase van de stadspergola. Het is daarom niet voor niets een prototype. De komende tijd zullen de kansen, valkuilen en mogelijkheden verder worden onderzocht. *

Na een succesvolle lancering van dit prototype en workshop met verschillende stakeholders in 2023, staat er in 2024 onder andere een vervolgworkshop over de stadspergola op het programma van het Future Green City World Congress. Voor de laatste updates en andere events rond dit pergolaproject, zie www.hva.nl/stadspergola.

Noot

1. Zie bijvoorbeeld de recente publicaties van de Wageningen Universiteit over aantrekkelijke koele plekken & routes en de Cool Towns Intervention Catalogue van de Hogeschool van Amsterdam.